

HALKA AİT BİNALAR ÜZERİNDE TETKİKLER

Somay **ONURKAN**

Büyük ölçüde günümüze kadar korunmuş eski Anemurion harebele-ri içinde, şehrin sosyal hayatında rol oynayan büyük yapılar arasında tiyatro, hamam, odeon ve ne için kullanıldıkları kesin olarak anlaşılamayan «Basilika» diye adlandırdığımız iki büyük binayı sayabiliriz. Bu gün h:ambeyi ikiye bölen yol antik çağda da aşağı yukarı aynı yöneltide uzanıyor olmalıydı. Nekropol ile şehrin merkezini yukardan denize doğru inen bir duvar ayırır. Bu duvarın hemen yanında, yolun üst kısmında yamaca dayalı şehrin merkezini yukardan denize doğru inen uzun bir duvar ayırır. Bu duvarın hemen yanında, yolun üst kısmında yamaca dayalı şehrin tiyatrosu yer almaktadır. Oturma kademelelerinden hiç bir iz kalmamakla beraber, kaveayı çeviren yuvarlak duvar durmaktadır. Batısında büyük bir payanda ile desteklenir. Bu yuvarlak duvar üstündeki simetrik iki tonozlu geçit, kaveayı ikiye bölen diazomaya bağlanırlar. İki yanda orkestraya uzanan iki tonozlu mekan görülmektedir.

Şehrin günümüze kadar en iyi korunmuş yapısı tiyatronun batısında ve yolun yukarı kısmında bulunan, fasadı iki katlı büyük bir hamam binasıdır. En yüksek tonozla örtülü ortadaki uzun salona açılan, çeşitli yükseklikte tonozlarla örtülü odalara sahiptir. Duvarları harçla karıştırılmış kırma taşlarla örülmüş olup üzeri kalın bir sıvayla örtülmüştür. Yapının içinde ve dışında kırmızı, siyah, beyaz boyayla yapılmış fresk izleri vardır.

Yolun deniz tarafında tiyatronun karşısında bir meydanın yanında şehrin odeonu bulunmaktadır. Dikdörtgen planda

olup yoldan iki kapıyla girilen simetrik bir cepheye sahiptir. Yarım daireye yakın kaveada altı basamak görülebilmektedir. Kaveanın altında iki yandaki kapılarla orkestraya açılan tonozlu bir koridor dolaşmaktadır.

Şehrin yapılan arasında ilgi çekici plana sahip iki bina kalıntısı daha bulmaktayız. «Basilika» olarak adlandırdığımız bu yapılardan birincisi ve büyüğü harabenin içinden geçen bu günkü yolun güneyinde nekropol ile şehri aynan duvarın doğusunda yer almaktadır. Yola bakan fasat büyük bir kapı binası görünüşünde olup iki yandan şehir duvarıyla bağlanır. Henüz hiç bir kazı veya sondaj yapılmadığından bazı ayrıntılar belirsiz kalmakta, yapının bütünüyle anlamlandırılması mümkün olmamaktadır. Çeşitli devirlerdeki eklemeler ve onarımlarla simetri bozulmuş ve binanın ilk yapıldığı zamandaki plandan farklı bir durum meydana gelmiştir. İnşasında şehrin diğer yapılarında olduğu gibi, bol harçla karıştırılmış kırma taşlar kullanılmıştır. Yola bakan fasat ortada büyük, geniş kemerli bir kapıya sahiptir. Sonradan içinin örülmesine rağmen esas girişlerden biri olarak kullanıldığında şüphe yoktur. Birinci odanın en ilgi çekici kısmı bütünüyle bu mekana açılan aıpsistir. Apsis üç büyük kemerden meydana gelmiş olup, kemerlerin üstüne raslıyan yerlerde üç pencereye sahip yarım kubbeyle örtülü olmalıydı. Pencerelerin arasında, ikisi hala yerinde duran kareye yakın iç bükey yüzeyler yer almaktadır. İkinci ve üçüncü odalar daha yıkık bir durumda olmakla beraber, üçüncü odanın da birinciyle benzer bir apsisle sahip olduğu anlaşılmaktadır. Odalar, aralarındaki küçük kapılarla birbirlerine bağlanır-

lar. Üçüncü odanın arkasında yine tonozla örtülü dikdörtgen dördüncü oda yer alır. Uzun duvarlarda karşılıklı, duvar boyunca yükselen iki büyük niş bulunmaktadır. Yapının denize bakan fasadı, ortadaki iki niş arasında olmak üzere üç kapıya ve önünde bir meydana sahiptir.

Aynı yapı tipinin daha eski ve daha küçük bir örneğini «Basilika» I'nin yakınında, odeonun arkasında deniz tarafında bulmaktayız. Basilika I ile aynı yöneltiye sahip yapının esasını yanyana sıralanmış üç apsisli mekan meydana getirir. Orta apsis diğer iki apsisle ters yöndedir. Kuzey doğuda yapı ile yukardan gelen, nekropol şehri ayıran duvar arasında kalan kısımda esas yapıyla birleşen bazı mekanlar daha yer alır. Basilika I'nin önündeki meydandan, duvarın yanından bir merdivenle bu kısma inilmektedir. Yol tarafına bakan fasat üç duvar uzantısıyla iki bölmeye ayrılmış olup apsis yanındaki bölmede yapının girişlerinden biri bulunmaktadır. Fasat duvarı daha ince bir duvar halinde kuzeye uzanır ve bu duvara bitişik olarak ortalarda bir yerde kareye yakın, içi pembe harçla sıvalı su deposu yer almaktadır. Buradan su Basilikaya ulaşıyordu, çünkü depo tarafındaki birinci duvar uzantısı üstündeki kare kanal deliği herhangi bir şekilde bu su deposuyla bağlantılı olmalıydı. Kanalın devamı duvar içinden apsisin yuvarlağı üzerine açılmaktadır. Birinci odanın simetriği üçüncü apsisli oda yapının en sağlam kalmış kısmıdır. Apsis tamamen yıkılmış olmakla beraber çevresinde dağılmış bazı büyük taş bloklar ip uçları vermektedir. Bunlar Basilika I'deki gibi apsisde pencereler arasında yer alıyor olmalıydılar ve apsisler yarım kubbeyle örtülüydü. Denize bakan fasatta yine iki niş arasında kapı şeması uygulanmıştır. Yapının kuzeyinde ikinci ve üçüncü odala-

nn arkasına raslıyacak şekilde, tonozlu bu odalara dik, apsisli dördüncü bir oda daha vardır. Apsisi ortadaki odanın apsisine yaslanmış olan bu mekan esas yapıya belkide daha sonra eklenmiştir.

Anamurdaki Basilikaların, özellikle ikincinin çok benzer bir eşi I o t a p e şehri kalıntıları arasında karşımıza çıkmaktadır. Yapı modern yol ile deniz arasındaki eğimli arazi üstünde yer alır. Yapının kurulduğu alan düzeltilmiş olup apsislerin bulunduğu taraf 3 m. kadar daha aşağıda kalır. Bu farkı kapamak üzere apsisler ve aradaki düz duvar kırma taş ve harçla örülmüş masif bir substrüksiona sahiptir. Yapı yine yanyana sıralanmış, paralel tonozla örtülü üç apsisli mekandan meydana gelmiştir. Burada orta apsis duvarına içine çekilmiş daha çok derin bir niş görünüşü kazanmıştır, apsis yuvarlağı dışarıya aksetmez. Kuzey fasat duvarı burada da üç duvar uzantısıyla iki bölmeye ayrılmıştır. Apsis yanındaki bölmede esas kapılardan biri yer alır. Arkada duvar çıkıntısına dayalı dikdörtgen, içi pembe sıvayla kaplı Anamur «Basilika» II'de olduğu gibi bir su deposu bulunmaktadır. Yine bir kanalla suyun apsisine ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu su tesisi binanın yapıldığından sonraki bir devre işaret etmektedir. Bu devirde yapı belkide farklı bir anlamda kullanılıyordu. Güney fasat duvarında iki niş arasında kapı şeması tekrarlanmıştır. Kapının üstünde yapının tarihlenmesinde faydalı olabilecek ibir yazıt taşıyan lento bloğu yer almaktadır. İmparator Traian'ın adı geçen bu yazıt yapının Roma İmparatorluk devrinde inşa edildiğini düşündürmektedir. Buna bağlı olarak Anamurdaki Basilikalarda aşağı yukarı aynı devirde inşa edilmiş olabilirler. Fakat daha sonuçlara varabilmek için daha esaslı araştırmaların yapılması gerekmektedir.